

Institut dětí a mládeže MŠMT

Sámova 3, Praha 10

Názory mládeže ve věku 15 - 20 let na kriminalitu a některé další sociálněpatologické jevy v jejich okolí

Zpracoval: PhDr. František Pelka

Únor 1998

Obsah:

Úvodem

1. Celkové životní pocity a životní zásady chování mladých lidí	5
2. Mládež a přítomnost sociálně patologických jevů v jejich okolí	6
3. Příčiny kriminality mládeže	8
4. Obavy mládeže ze zločinnosti	9
5. Názory mládeže na řešení kriminality v ČR	12
6. Mládež a policie	13
7. Negativní interpersonální vztahy mezi mládeží	15
8. Mládež, kultura a kamarádi	16
9. Názory mládeže na některé další jevy související s kriminalitou	18
10. Závěry a doporučení	21
Příloha č. 1 Popis výběrového souboru	

Úvodem

Sociálněpatologické jevy a kriminalita jsou jedním z nejvýznamnějších problémů současného společenského vývoje nejen mladé generace, navíc jde o problém, který se stále více a rychleji vyvíjí a nejen u nás, ale v celé společnosti. Proto se stále častěji tato problematika stává středem pozornosti zejména státních institucí jako důležitých garantů společenského vývoje, jejichž povinností je reagovat na výrazné společenské změny a problémy a hledat způsoby jejich řešení.

Na vzniku a existenci těchto jevů se některá mládež podílí jako aktivní účastník, či jen jako pasivní konzument. Mezi hlavní rizikové faktory, které umožňují vznik, existenci a rozšiřování sociálně patologických jevů ve společnosti lze řadit: negativní jevy v rodině, ve škole, nevhodné využívání volného času mládeže, problémy spojené se zaměstnáváním mládeže, závadové jevy ve společnosti a nedostatečnou ochranou mládeže před takovými jevy, před kriminální nákazou, nedostatečnou trestně právní ochranou mládeže, neúčinnou mravní, etickou a právní výchovou, malou účinností uplatňovaných sankčních a preventivních opatření atd.

V posledních letech dochází k nebyvalému rozšíření sociálně patologických jevů mezi mládeží. Jako příčiny tohoto rozšíření jsou uváděny především některé nové negativní jevy v rodině (výrazně snížený dohled nad dětmi způsobený především přezaměstnaností rodičů, nebyvalé zvýšení finančních možností některých rodin a naopak snížení životní úrovně v některých dalších rodinách vedoucí k nelegálnímu zaměstnávání dětí. Některé rodiny v touze po zbohatnutí, nebo ty, které žijí na úkor ostatních spoluobčanů dokonce s příjmy dětí a mladistvých získaných různými druhy „služeb“ (pornoprodukcí, prostitucí, žebráním, ale i drobnou kriminalitou, nelegálním prodejem různého zboží, často i kradeného apod.) počítají jako s pravidelným příjmem rodiny. možnost získání peněz legální, často nelegální cestou činí v některých případech děti a mladistvé na rodině, na autoritě rodičů.

Kriminalita je nejzávažnějším problémem ze sociálně patologických jevů a jí věnována co největší pozornost ze strany společnosti. Statistické údaje o kriminalitě mladistvých i jejich trestním postihu jsou vyhodnocovány a vykazovány zvlášť, trestná činnost dětí (ve věku do 15 let) a mladistvých (ve věku od 15 do 18 let), neboť jejich trestná činnost se v mnoha případech liší od ostatních, starších věkových skupin. V poslední době děti a mladiství představují cca pětinu všech policií stíhaných a vyšetřovaných pachatelů (známých pachatelů).

Celkem bylo v roce 1996 stíháno 118 456 osob, z toho mladých lidí do 30 let 74 719 jedinců. Děti a mladiství se na počtu stíhaných osob podílejí v menší míře než mládež nad 18 let, přesto je závažnější a pro společnost varující téměř 10 000 stíhaných dětí.

Kriminalita je součástí běžného života v každé společnosti, otázkou je ale to, jak se s ní daná společnost vypořádá. Těžko může dojít k snížení výskytu sociálně patologických jevů, pokud je ve společnosti tolerována přemíra her a soutěží s vidinou rychlého

zbohatnutí, kde prostitutky mohou provozovat své řemeslo na veřejných místech a frekventovaných ulicích, kde na veřejných prostranstvích se prodávají drogy, alkohol, pornografie, kde celá řada podvodů není a často není ani zájem, postihována.

Společnost se snaží stávající skutečnost řešit větší sociální ochranou mládeže, dává velký důraz na prevenci, zde byl měl mezi ostatními odborníky a rodinou zaujmout přední místo i pedagogický pracovník. Rodiče by se místo honby za penězi měli věnovat více svým dětem, vidět jak a s kým jejich dítě tráví volný čas, pomoci dětem při výběru aktivit ve volném čase, umožnit jim aby část svého volného času mohly trávit s rodiči. Rodiče by měli mít též přehled o financích dítěte a zajímat se z jakých zdrojů je získalo. Pokud chceme aby se snížila kriminalita mládeže, musíme začínat s osvětou u rodičů, a tady se naskýtá pole působnosti pro sdělovací prostředky, pedagogy a psychology na školách a školských zařízeních.

Děti a mladiství jsou často i oběti trestné činnosti. Problematika oběti trestné činnosti byla a často je i dodnes u nás značně opomíjena, nejinak je tomu i u oběti dětského a adolescentního věku. Pouze Policie ČR eviduje a statisticky zpracovává údaje o trestných činech a o osobách, které jsou vyšetřovány jako jejich pachatelé - vykazuje reprezentativní údaje o obětech - objektech napadení. Tak např. údaje policie o obětech trestných činů za rok 1995 vypovídají, že oběti ve věku dětském a mladistvém tvořily 14,9 % všech obětí trestných činů za uvedený rok, jednalo se 5269 chlapců a dívek. Oběti ve věku do 18 let tvořily cca třetinu všech obětí za uvedený rok: omezování a zbavení osobní svobody (37, 2 %), znásilnění (31, 1 %), vydírání (31, 0%).

K dalšímu poznání situace v uvedené oblasti byl realizován sociologický výzkum názorů středoškolské populace ve čtyřech vybraných lokalitách (Praha 4, Ústí n. Labem, Chrudim, Kladno). Výběrový soubor tvořilo téměř 2000 respondentů (1985 osob, studentů SŠ a učilišť doplněných menším souborem žáků základních škol). Popis výběrového souboru obsahuje příloha č. 1.

Výzkum se zabýval těmito tématy: výskyt negativních jevů v okolí respondenta, obavy a znepokojení mládeže kriminalitou a dalšími jevy, názory mládeže na příčiny kriminality a možnosti řešení, názory mládeže na práci policie, právní povědomí, životní postoje, interpersonální vztahy a volný čas.

1. Celkové životní pocity a životní zásady chování mladých lidí

Studenti a žáci měli možnost popsat svoje celkové životní pocity, včetně pocitu bezpečí a jistoty i to, jaké životní zásady preferují nebo naopak odmítají. Celkové životní pocity mládeže a pocit bezpečí a jistoty uvádíme v následujících tabulkách.

Celkové životní pocity	ano	ne
a)cítím se v pohodě, nic mě netrápí	45	54
b)psychicky jsem v pohodě, ale mám určité zdravotní problémy	25	74
c)mám nějaké problémy ve škole	40	60
d)doma to není nejlepší	31	68
e)mám nějaké problémy s přáteli	15	84
f)s mým partnerem to není valné	25	69
g)cítím se psychicky špatně	18	79

Poznámka: *Dopočet do 100 % tvoří respondenti, kteří neodpověděli na danou otázku.*

Téměř polovina respondentů udává dobrý životní pocit, zdrojem problémů je škola (40 %), problémy doma (31 %), zdraví a partnerské vztahy(po 25 % dotázaných). Úsloví o bezstarostném mládí se z pohledu těchto údajů nejeví jako zcela pravdivé. Vysoký podíl problémů ve škole je varující (poznamenejme, že školní problémy tvoří nejčastější příčinu suicidálních pokusů u dětí).

K základním životním pocitům bezesporu patří i pocit bezpečí a jistoty. V tabulce ukazujeme, kde se mládež cítí bezpečně a kde ne.

Pocit bezpečí a jistoty	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne	neví
a) v místě Vašeho bydliště	30	47	14	8	2
b) v okresním městě	11	39	34	11	5
c) v okrese obecně	10	36	33	12	9
d) v Praze	6	18	31	30	15
e) kdekoli v ČR	5	28	30	14	23

Nejsilnější pocit bezpečí a jistoty mají respondenti v místě svého bydliště a v okresním městě a naopak nejméně bezpečně se cítí v Praze.

Ke zjištění toho čím se mladí lidé v životě řídí, jsme se respondentů zeptali na to, které zásady a přísloví jim vyhovují ve všedním životě. Přehled jednotlivých odpovědí uvádíme v tabulce.

Životní zásada, přísloví	nevyhovuje	vyhovuje málo	někdy ano někdy ne	vyhovuje
a) nehas, co tě nepálí	20	18	42	13
b) hrubost se má odplácet hrubostí	32	18	31	15
c) peníze mohou vše	29	17	32	17
d) zájmy mého národa stojí nad zájmy jiných národů	32	20	29	13
e) nepleť se do politiky	31	20	29	15
f) slabší se vždy musí podřídít silnějšímu	46	15	20	14
g) všichni lidé jsou si rovni	18	13	25	38
h) nejlepší je s žádným se nemazlit a být tvrdý	31	19	32	12
i) příležitost dělá zloděje	27	16	26	26
j) odpovídáme i za budoucnost dětí a vnuků	27	11	19	38
k) kdo nekrade, okrádá rodinu	31	6	9	6

Poznámka: *Dopočet do 100 % tvoří ti, kteří neodpověděli.*

K nejvíce preferovaným zásadám, které mládeži v současném životě nejvíce vyhovují, patří zásada rovnosti a odpovědnost za budoucnost dětí a vnuků. Poměrně velké ocenění moci peněz, příležitostného obohacení ukazuje nepříznivý vliv současných korupčních a dalších skandálů. Často se někdy mladým lidem zamlouvá i zásada nehas, co tě nepálí. Na druhé straně, zásady jako, že slabší se musí podřídít silnějšímu a zájmy mého národa stojí nad zájmy jiných národů nebo skupin, patří mezi ty, které mládeži vyhovují nejméně (to ovšem neznamená, že bychom měli podcenit skupinu 12 - 15 % respondentů oceňujících sílu, tvrdost a podobně).

2) Mládež a přítomnost sociálněpatologických jevů v jejich okolí

Níže uvedená tabulka ukazuje s jakými sociálněpatologickými jevy se mládež ve svém okolí nejčastěji setkává.

Přítomnost sociálněpatologických jevů	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne	neví
a) zanedbávání výchovy dětí	15	13	21	38	13
b) pohlavní zneužívání dětí	5	4	9	67	15
c) přílišné bití dětí do 15 let	7	9	22	47	15
d) kouření dětí do 15 let	83	13	2	1	1
e) opilí mladiství 15 - 18let	75	15	6	3	1
f) braní drog mladými lidmi	43	20	17	12	8
g) nevázané sex. chování mladých lidí	29	23	25	13	10
h) prostituce mladistvých	15	10	18	44	13
i) výtržnictví skinheadů	28	19	22	25	6
j) vandalismus mládeže	36	30	21	8	5
k) výtržnictví, rvačky mladých	32	28	27	8	5
l) krádeže mladých 15 -18let	29	23	24	16	8
m) šikana (opakované ubližování silnějšími slabším atd.)	22	19	30	21	8
n) výtržnictví rómské mládeže	41	23	18	13	6
o) krádeže dětí v obchodech	21	19	29	20	11
p) neslušné chování dětí vůči starším občanům	37	32	21	6	4
q) neslušné chování mladých lidí vůči starším	29	28	28	10	5

Poznámka: dopočet do 100 % tvoří respondenti, kteří neodpověděli

Respondenti se nejčastěji setkávají (odpověď typu "rozhodně ano") s tím, že nezletilí požívají nezřízeně alkohol, kouří (83 % - 75 %), okolo dvou pětín se setkává s požíváním drog, vandalismem, výtržnictvím rómské mládeže a neslušným chováním dětí vůči starším občanům. Okolo 30 % dotázaných uvádí, že se setkává s výtržnictvím skinheads, krádežemi dětí, nevázaným sexuálním chováním mladých lidí.

S cílem zjistit, zda respondenti osobně také znají i nositelé některých nežádoucích aktivit, položili jsme otázku: „Znáte spolužáka, kamaráda, který:“

Negativní aktivity	Ano	Ne
a) je opilý 2-3 x týdně	52	48
b) kouří často marihuanu	59	41
c) bere tvrdé drogy	26	74
d) má násilnou povahu, rád se pere	49	51
e) chová se násilně k děvčatům	18	82
f) ukradl něco drobnějšího (do 1000 Kč)	54	46
g) často něco ukradne	30	70
h) ukradl něco cennějšího (cca 10 tis.Kč)	21	79
i) dopustil se závažného trestního činu	24	76

Okolo tří pětín respondentů má kamarády, nebo spolužáky, kteří často kouří marihuanu, zhruba polovina udává, že jejich kamarádi a spolužáci jsou opilí alespoň 2 - 3 krát týdně, nebo se dopouštějí drobných krádeží, nebo že mají násilnickou povahu. Relativně méně (21 - 26 %) respondentů zná kamaráda nebo spolužáka, který by ukradl něco cennějšího, dopustil se trestného činu nebo bral tvrdé drogy.

3) Příčiny kriminality mládeže

Mladí lidé měli možnost vyjádřit se i k následující otázce: „**Mladí lidé tvoří dnes v ČR až 20 % pachatelů tr. činů. Může k příčinám tohoto stavu u Vás ve Vašem bydlišti patřit následující skutečnosti?**“.

Možné příčiny trestné činnosti mládeže	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne	neví
a) rodiče nejsou připraveni vychovávat svoje děti od nejútlejšího věku	17	33	26	10	14
b) úřady proti narušování veřejného pořádku mladými lidmi nic nedělají	24	33	26	7	10
c) učitelé a škola jako celek špatně vychovávají žáky	12	17	44	20	7
d) ve filmech (televizi, videu, kinech,) je příliš mnoho násilí	32	32	17	16	3
e) mládež nemá dost příležitostí k tělovýchově, sportu, kulturnímu vyžití	29	26	22	17	6
f) mládež tráví svůj volný čas v hospodách, na ulici	41	44	8	3	4
g) společenská atmosféra má špatný vliv	33	40	15	6	6

na mladé lidi, např. v pití alkoholu					
h) špatná práce soudů	33	26	17	7	17
i) lhostejnost veřejnosti k tomu co se děje na ulicích	40	35	14	4	7
j) dospělí sami dávají špatný příklad mladým lidem	26	42	21	5	6
k) úspěch a peníze jsou kritériem a je jedno jak se toho dosáhne	30	31	16	14	9
l) policie se bojí zasahovat	33	33	19	7	8
m) mladí lidé nemají často životní a pracovní perspektivy	26	39	17	4	7

Z údajů v tabulce je patrné, že k nejčastějším příčinám kriminality mládeže respondenti řadí zejména to, že mladí lidé tráví svůj volný čas v hospodách, na ulici (85 %), špatný vliv společenské atmosféry, špatný příklad dospělých (68 %), špatnou práci soudů (59 %), fetišizaci peněz a úspěchu a v neposlední řadě i to, že policie se bojí zasáhnout a také to, že mladí lidé nemají často životní a pracovní perspektivy. Za důležité považujeme, že na negativní vliv školy poukazuje nejmenší podíl respondentů.

Ke zpřesnění poznání názorů na příčiny kriminality mládeže jsme rovněž využili odpovědi na volnou otázku: „**Zkuste uvést příčiny a okolnosti, které jsou podle Vás, příčinou kriminality a narušování veřejného pořádku mladými lidmi.**“ Odpovědi seřazené dle pořadí odpovědí je uvedeno v tabulce.

Příčiny	
Špatná výchova, nezáměr rodičů	21
Alkohol, drogy	11
Nuda, frajeřina	8
Nedostatek peněz, touha po penězích	7
Nedostatek kultury, sportu	6
Filmy, TV, video	3
Ostatní (zákony, beztrestnost, parta atd.)	16

Otevřené otázky nutí respondenta v řadě případů k určitému zobecnění, hledání co nejvýstižnějšího (a současně zjednodušujícího) vyjádření. Za takové situaci jsou za hlavní faktor považovány rodina a alkohol (drogy).

4) Obavy mládeže ze zločinnosti

Polistopadové období přineslo i narůst obav občanů z rostoucí zločinnosti.. Těchto pocitů není ušetřena ani mládež. Podrobnější přehled obav mládeže ze zločinnosti uvádíme v následující tabulce (odpovědi jsou na škále, kde 1 znamená, že se respondent cítí velmi ohrožen, hodnota 5 znamená, že se necítí vůbec ohrožen).

Druh zločinnosti	1	2	3	4	5
a) kapesní krádeže	19	21	31	12	17
b) krádež kola, motocyklu	32	27	19	8	14
c) bytové krádeže	29	24	24	13	10
d) ublížení na zdraví	37	24	20	11	8
e) vražda	27	11	18	19	25
f) výtržnictví	23	26	27	11	13
g) vydírání	18	15	21	19	27
h) pomluva	34	16	17	11	22
i) znásilnění	24	13	15	11	37
j) loupež	22	22	30	13	13
k) organizovaný zločin	22	13	18	20	27
l) rvačka	27	21	24	12	16

Nejčastější se cítí mladí lidé ohroženi takovým druhem zločinnosti, který je spojen s krádežemi motocyklů a kol a ublížením na zdraví (okolo 60 %). Relativně nejméně pak se cítí ohroženi vydíráním a organizovaným zločinem a zčásti ublížením na zdraví (u znásilnění musíme uvažovat, že jde především o výpovědi děvčat, což znamená, že jejich obavy jsou nezanedbatelné).

Ve výše uvedené otázce se jednalo o všeobecné obavy, proto dalšími údaji pro analýzu postojů mladých lidí k existenci kriminality v jejich okolí byly odpovědi respondentů na otázku: „**Stal jste se vy nebo členové Vaší domácnosti v posledních dvou letech obětí nějakého trestného činu nebo pokusu o trestný čin?**“ Četností odpovědí uvádíme v tabulce.

Druh trestného činu	ano	ne
a) ublížení na zdraví	13	87
b) loupežné přepadení	8	92
c) kapesní krádež	30	70

d) krádež auta, kola, motorky	29	71
e) bytová krádež	12	88
f) sexuálního deliktu, znásilnění	4	96

Z údajů v tabulce je zřejmé, že mládež, nebo její příbuzní se nejčastěji stávají oběti kapesních krádeží a krádeží aut, kol a motorek (okolo 30 % respondentů). Jde přirozeně o subjektivní údaje, jejichž pravdivost nelze ověřit, ale skutečnost, že nejméně každý osmý dospívající má bezprostřední či zprostředkovanou zkušenost s ohrožením i závažnější trestnou činností by měla být důvodem k zamyšlení nad formami primární a sekundární prevence, jejich účinností i stavem zločinnosti v ČR. Připomeňme ale také, že nezanedbatelná část mládeže se hlásí k tvrzením typu "příležitost dělá zloděje, slabší musí ustoupit silnějším, hrubost se musí oplácet hrubostí a podobně. Je - li to jen odraz rostoucího násilí ve společnosti, či i potenciál části mladých lidí k násilí a zločinnosti, je otázkou.

Oznámit policii skutečnost, že se stali obětí trestného činu , se rozhodlo pouze 8 % mladých lidí a podle názoru dotázaných jen 28 % jejich rodičů. Ostatní tuto skutečnost neoznámili (25 %), nebo uvedli, že se jich daná otázka netýká. Takové výsledky jsou jistě odrazem efektivnosti práce vyšetřovatelů, státních zástupců a soudů, kdy méně závažné činy jsou odkládány, závažnější končí několikaletým soudním procesem, někdy bez adekvátních výsledků.

Jak se mladí lidé chrání, nebo co zkusili udělat pro svou bezpečnost, jsme zjišťovali pomocí otázky: „**Podnikl jste Vy, nebo jiný člen Vaší rodiny v posledních dvou letech nějaká opatření ke zvýšení své osobní bezpečnosti nebo bezpečnosti členů domácnosti?**“. Z odpovědí vyplynulo, že téměř 2/3 respondentů, nebo členů jejich rodin (62%) nějaké opatření pro svou bezpečnost učinily. Přehled konkrétních opatření je uveden v tabulce (v tabulce jsou uvedeny odpovědi pouze těch, kteří nějaké opatření přijali).

Opatření:	Ano	Ne
a) nákup střelné zbraně	11	53
b) opatřili jste si plynovou pistoli	11	53
c) opatřili jste si jiný obranný prostředek	27	38

d) chodíte si večerních hodinách naproti	25	40
e) ve večerních hodinách nevycházíte z bytu	14	50
f) vyhýbáte se nebezpečným místům	41	23
g) návštěva kursů sebeobrany	7	57
h) opatřili jste si cvičeného psa	14	51
i) pořízení bezpečnější vstupní dveří	40	25
j) nepouštíte neznáme lidi do bytu, domu	47	18
k) informujete se navzájem o pobytu mimo domov	43	21

Z četností odpovědí jednoznačně vyplývá, že mladí lidé a členové jejich rodin preferují pro zajištění své bezpečnosti pasivní opatření, bez dodatečných finančních nákladů (kromě pořízení bezpečnějších vstupních dveří). Pouze více než 1/10 si na svou bezpečnost pořídila aktivní prostředek - střelnou zbraň nebo plynovou pistoli. Ještě méně pak navštěvuje kursy sebeobrany.

5) Názory mládeže na řešení kriminality v ČR

V souvislosti tématem výzkumu jsme se také zajímali o to, jak by mladí lidé řešili některé druhy kriminálního jednání. Odpovědi na otázku: „**Jak byste řešili dále uvedené případy, přísněji nebo mírněji než dosud?**“ uvádíme v tabulce.

Vybrané případy kriminálního jednání	přísněji	mírněji	nevím
a) rodinné hádky s násilím	59	8	32
b) časté hrubé bití dětí	82	7	9
c) narušování nočního klidu	42	27	30
d) týrání dětí	90	4	5
e) rozbíjení telefonních budek, laviček atd.	71	9	18
f) umožnění hry na výherních automatech osobám mladším 18 let	56	25	6
g) týrání zvířat	87	5	6
h) devastace přírody	86	5	7
i) sexuální obtěžování	84	7	7
j) drobné kapesní krádeže	72	10	15
k) vloupání do bytu, chaty	85	4	9
l) přepadení s lehkým ublížením na těle	82	8	9
m) pěstování marihuany pro vlastní potřebu	39	43	17
o) vydírání	84	6	9
p) prodej drog dětem	89	5	5
q) prostituce	72	15	11
r) malování po zdech	38	42	19
s) rychlá jízda autem ve městě	59	25	15

t) úplatkářství na úřadech	80	9	10
u) prodej alkoholu mládeži do 18 let	46	35	18
v) urážky kvůli náboženství, rase, barvě pleti	57	22	19

Poznámka: *Dopočet do 100 % tvoří ti, kteří neodpověděli.*

Devět mladých lidí z deseti by přísněji než dosud trestalo zejména týrání dětí, zvířat a prodej drog dětem. Kromě tří položek více než polovina dotázaných navrhuje zpřísnění trestů. Tento poznatek potvrzuje skutečnost, že většině mladých lidí vyhovuje v životě zásada, vyjadřující odpovědnost za budoucnost dětí a vnuků, ale i narůstající zločinnost. Na druhé straně je většina dotázaných proto, aby se mírněji než dosud trestalo malování po zdech (sprejeři) a pěstování marihuany pro vlastní potřebu. Tento tolerantní přístup k postihu těchto činností zřejmě souvisí se současnými potřebami mladých lidí, nějakým způsobem se projevit, odlišit (u marihuany může jít o reflexi jejího rozšíření mezi mládeží).

S výše uvedenými případy řešení kriminálního jednání souvisí i postoje mladých lidí k zákazu nebo povolení některých kriminogenních faktorů. Jejich přehled jsme vypracovali na základě odpovědí respondentů na otázku: „**V různých zemích se proti mnohým jevům postupuje pomocí represe (zákaz, cenzura,...) anebo také s určitou tolerancí. Jak by se to mělo řešit u nás?**“ do následující tabulky.

Kriminogenní jevy	zákaz	omez.povol ení	větší volnost než dosud	úplná volnost	neví
a) násilí v televizi, akční filmy	3	54	11	17	15
b) vysílání krváků, hororů v televizi	6	52	10	19	12
c) distribuce pornografických materiálů, filmů, časopisů	14	48	11	17	8
d) salóny se sexuálními službami	13	47	11	18	10
e) prodej měkkých drog	49	27	8	9	5
f) užívání měkkých drog	46	28	8	10	6
g) kouření mládeže do 18let na veřejnosti	24	29	10	26	10
h) prostituce	54	30	4	6	5
i) prodej pistolí	30	51	6	6	5
j) prodej vystřel.nožů, boxerů	25	48	6	11	8

Poznámka: *Dopočet do 100 % tvoří ti, kteří neodpověděli.*

Většina dotázaných mladých lidí by zákazem řešila zejména prodej a užívání měkké drogy a prostituci. Značná část mladých lidí by v rámci nějakých omezujících limitů řešila násilí v TV a akční filmy, vysílání krváků a hororů v TV, distribuci pornografických materiálů, filmů a časopisů, prodej pistolí, vystřelovacích nožů a boxerů. Relativně nejčastěji úplnou volnost připouští pouze u kouření mládeže do 18 let na veřejnosti. S těchto údajů lze vyvodit částečný závěr, že mladí lidé jsou vůči uvedeným jevům málo tolerantní.

6) Mládež a policie

Jedním z úkolů mladých lidí bylo rovněž zhodnotit práci policie ve své obci nebo městě. Podle jejich odpovědí hodnotí práci policie jako dobrou pouze 3 % dotázaných, spíše dobrou 26 %, spíše špatnou 34 % a jako jednoznačně špatnou 26 %. Ostatní nedokázali práci policie posoudit. Toto negativní hodnocení práce policie vychází zřejmě nejčastěji z osobních zkušeností. Proto jsme se respondentů zeptali: **„Dostal jste se v posledních dvou letech do některého z níže uvedených kontaktů s policií?“** Přehled odpovědí přináší následující tabulka.

Kontakt s policií	Ano	Ne
a) jako žadatel (vydání dokladů atd.)	60	39
b) jako pachatel trestné činnosti	5	94
c) jako svědek	19	81
d) jako přestupce (přestupky, přečiny)	16	83
e) jako poškozený při trestné činnosti	18	80
f) jako poškozený podle občanského práva	5	93
g) na přednášce ke kriminalitě	8	90

Poznámka: *Dopočet do 100 % tvoří ti, kteří na tuto otázku neodpověděli.*

Nejčastěji přirozeně přicházejí mladí lidé do kontaktu s policií jako žadatelé o vydání různých dokladů (60 %) a jako svědci a poškození. Z hlediska posuzování kriminality mládeže je významné, že 5 % respondentů udalo, že ke kontaktu došlo na základě toho, že byli obviněni z trestné činnosti, 16 % dotázaných mělo problémy z důvodů spáchání přestupku či přečinu.

Z hlediska prevence negativních jevů a kriminality je možno považovat 8 % respondentů, kteří udávají, že absolvovali přednášku ke kriminalitě, za poměrně malý podíl.

Pokud byl respondent při kontaktu s policií nespokojen, bylo to zejména proto, že:

- 1) Policisté projevovali neochotu, nezájem, neschopnost a ignoranci (uvedlo 9 %)
- 2) Dlouhé čekání, pomalost policistů (6 %)
- 3) Policisté byli arogantní a agresivní (5 %)
- 4) Policisté zneužili svou pravomoc, nebo se nechali se podplácet (1 %)
- 5) Ostatní příčiny (9 %).

O vztahu k policii relevantně vypovídají i odpovědi na otázku: **„Byl byste ochoten pomoci policii, pokud by ve Vašem okolí došlo ke spáchání trestné činnosti a vy byste mohl být svědek?“** Ochotu pomoci policii projevilo až 74 % mladých lidí (z toho rozhodně ano více než 1/3 - 36 %). Policii by nebylo ochotno pomoci celkem 13 % dotázaných (z toho 5 % rozhodně ne). Ostatní nevědí, zda by policii pomohli nebo ne.

Mladí lidé měli příležitost navrhnout maximálně tři činnosti, ve kterých by se policie mohla zlepšit. Jejich návrhy dokumentuje tabulka.

Zlepšení činnosti policie	
a) být častěji na místech, kde může dříve nebo později dojít k porušení zákona	64
b) přijet na zavolání co nejdříve	65
c) především více pomáhat občanům v jejich věcech, žádostech	41
d) častěji projíždět nebo procházet ulice, parky atd.	69
e) více chodit na školy a vysvětlovat dětem a mládeži problémy s kriminalitou	24

Poznámka: Celkový součet je vyšší než 100 %, protože dotázání měli možnost vybrat tři návrhy.

Více než 2/3 dotázaných navrhuje policii častěji projíždět nebo procházet ulice, parky, téměř dvě třetiny dotázaných doporučují, aby policie byla častěji na místech, kde může dojít k páchaní trestné činnosti a aby na zavolání přijela co nejdříve. Malá pozornost je věnována úloze policie v prevenci kriminality (aby policie chodila do škol a vysvětlovala dětem a mládeži problémy s kriminalitou).

7) Negativní interpersonální vztahy mezi mládeží

Součástí problémů života mladých lidí jsou velmi často negativní osobní vztahy mezi nimi. Odpovědi na otázku: „**Stalo se Vám, že Vám někdo ze spolužáků, vrstevníků opakovaně a hrubě ubližoval, či ponižoval?**“ ukazují, kdy se dnešní mladý člověk stal obětí zneužívání. Přehled odpovědí ukazuje tabulka.

Šikanován jsem byl jako	nikdy	spíše ne	spíše ano	často	nevím
a) malé dítě předškolního věku	67	14	4	2	13
b) žák základní školy	51	23	11	5	10
c) učeň, student	64	13	5	3	15

Relativně nejčastěji se mladí lidé stávají obětí šikanování na základní škole, nejméně pak v předškolním období. Za pozitivní považujeme zjištění, že pokud se někdo stal svědkem šikanování, tak pouze 2 % se to neprotivilo, 6 % neudělalo nic proti šikanování, zatímco až téměř čtvrtina (24 %) se tomu snažili zabránit, 13 % se svěřilo lidem, kteří tomu mohli zabránit. Asi 16 % z dotázaných sice se šikanováním nesouhlasilo, ale báli se projevit svůj názor. Ostatních se nestali svědky šikanování.

K nejzávažnějším formám zneužívání a ponižování mladých lidí je sexuální obtěžování. Na otázku: „Kdy jste byl sexuálně obtěžován spolužákem, vrstevníkem, nebo někým jiným?“, odpověděli respondenti následujícím způsobem - viz tabulka.

Sexuálně jsem byl obtěžován jako:	nikdy	spíše ne	spíše ano	často	nevím
a) dítě předškolního věku	86	2	1	1	10
b) žák základní školy	79	5	5	1	10
c) učeň, student	76	5	4	2	13

K sexuálnímu obtěžování mladých lidí dochází relativně velmi zřídka. Z pohledu našeho výzkumu nejčastěji dochází k sexuálnímu obtěžování na učilišti či střední škole.

Výrazně se v řadě případů negativní vztahy mezi mladými lidmi projevují u rómské a ostatní mládeže. Tento poznatek vychází z odpovědí respondentů na otázku: „**Jaké vztahy jsou u Vás mezi různými věkovými skupinami rómských a ostatních občanů?**“, které uvádíme v další tabulce.

Vztahy Romů a ostatních občanů	dobré	spíše dobré	spíše špatné	špatné	neví
a) mezi dětmi, romskými a ostatními ve věku do 15 let	6	20	25	31	18
b) mezi dospívající mládeží romskou a ostatní ve věku mezi 15 až 18 lety	3	11	25	47	14
d) mezi dospělými občany a dospělými Romy	4	17	25	34	20

Tabulka naznačuje, že přes hodnocení vztahů mezi majoritou a romským etnikem obecně jako nepříteli dobrých, se podle našeho výzkumu jeví jako kritické období mezi patnáctým až osmnáctým rokem.

8) Mládež, kultura a kamarádi

Problematika kriminality mládeže úzce souvisí zejména s možnostmi kulturního a sportovního vyžití. Proto jsme se respondentů zeptali, jestli je něco v této souvislosti v místě jejich bydliště trápí. Odpovědi jsou uvedeny v tabulce.

Trápí Vás osobně něco v místě bydliště?	1	2	3	4	5
a) nedostatek možností ke kulturnímu a spol. vyžití	17	17	25	14	27
b) nedostatek možností ke sportovnímu vyžití	18	18	20	16	28
c) finanční náklady na kulturu	20	16	26	14	24
d) finanční náklady na sport	24	18	20	13	25

Poznámka: Respondenti odpovídali prostřednictvím pětistupňové škály, kdy 1 znamená, že je problém trápí, hodnota 5 znamená, že je nic netrápí.

Více než třetina respondentů reaguje na všechny nabídnuté možnosti (cca 35 %), největší podíl respondentů (42 %) si stěžuje na finanční náklady na sport.

K nejčastějším způsobům trávení volného času naší populace patří sledování televize. V našem šetření jsem se zajímal o to, jaké místo z hlediska sledovanosti zaujímají pořady s násilím, sexem a pod. mezi ostatními pořady.

Sledujete v TV nebo na videu:	často	spíše ano	spíše ne	nikdy	netýká se
a) televizní zpravodajství	46	34	16	2	1
b) komedie	61	26	8	2	1
c) horory	23	20	40	15	2
d) akční filmy (s násilím, vraždami)	28	28	31	10	2
e) historické seriály a filmy	22	30	33	10	3
f) filmy se sexuální tematikou	15	23	38	18	4
g) divadelní hry, inscenace	16	26	30	23	3
h) dobrodružné filmy	25	37	26	8	2
i) přírodopisné snímky	23	30	31	11	2
j) pohádky	31	23	26	13	4

Poznámka: *Dopočet do 100 % tvoří ti, kteří neodpověděli.*

Je zajímavé, že vedle divadla se mládež často vyhýbá sledování pořadů se sexuální tematikou a také hororů. Mladí lidé většinou sledují komedie, televizní zprávy, akční a dobrodružné filmy případně pohádky.

Odpovědi na otázku: „**Co děláte se svými kamarády, partou?**“ nám pomohli najít další možné způsoby trávení volného času mladých lidí. Přehled odpovědí uvádíme v tabulce.

Co děláte s kamarády, partou:	Ano	Ne
a) chodíme po městě	56	44
b) chodíme na diskotéky	50	50
c) společně sportujeme	59	41
d) trampujeme	33	67
e) chodíme na pivo	59	41
f) společně chodíme do kina, díváme se na video	68	32
g) společně posloucháme hudbu	62	38
h) chodíme na fotbal a fandíme svému klubu (nosíme vlajky aj.)	34	66
i) pořádáme mejdany	45	55
l) jen tak klábosíme	83	17

Mladí lidé s kamarády nejčastěji jen tak klábosí, chodí společně do kina, poslouchají hudbu, sportují nebo chodí po městě. Na druhé straně méně pak spolu chodí na fotbal nebo trampují, což zřejmě vyplývá z jejich věku.

Pokud jsem se dotazovali na to, zda v jejich okolí vyskytují party mladistvých zlodějů a podobně, tak většina dotázaných naznačila, že je o nich minimálně informována. Přehled odpovědí viz tabulka.

Jsou u Vás party zlodějů či násilníků?	
1) ano, ale nesetkal jsem se s nimi	25
2) ano, setkal jsem se s nimi	12
3) ano, některé z nich znám	21
4) nevím o tom	42

Za závažný údaj považujeme zjištění, že více než pětina se s partami zlodějů či násilníků zná a zhruba každý osmý mladý člověk se s nimi také potkal.

9) Názory mládeže na některé další jevy související s kriminalitou

S dalších názorů mládeže souvisejících s kriminalitou nebo sociálněpatologickými jevy jsme se zajímali především o ty, které vyjadřují vztah k trestům za kriminální činnost mladých, dále jak mládež zná své práva a povinnosti. Rovněž jsme se respondentů zeptali na to, zda pijí alkohol, kouří marihuanu nebo se zajímají o bojová umění. Přehled odpovědí ne jednotlivé otázky uvádíme v následujících tabulkách.

Již první tabulka naznačuje, že diskuse o obnovení trestu smrti se vědomí dospívající generace příliš nedotýkají. Na druhou stranu užítý termín nebyl z hlediska věku a složení respondentů pravděpodobně nejvhodnější.

Vyberte správnou odpověď na otázku, co je absolutní trest:	
uvěznění na 15 let	1
uvěznění na 20 let	2
uvěznění na 25 let	3
doživotní vězení	33
trest smrti	61

Odpovědi na otázku: „Uvažuje se o snížení věku trestní odpovědnosti. Souhlasil by jste, aby děti byly trestně odpovědné již od věku (v tabulce jsou v % uvedeny souhlasné odpovědi u krádeží, loupeží a vražd).

Věk	krádež	loupež	vražda
12 let	44	24	33
13 let	15	17	8
14 let	15	25	13
15 let	15	25	24
16 let	7	5	19
neodpovědělo	4	4	3
Celkem	100	100	100

Nadpoloviční podíl respondentů by u krádeží souhlasil se snížením trestní odpovědnosti až na 13 let, u loupeží a vražd na 14 let.

S těmito názory souvisí i odpovědi mladých lidí na otázku: „**Domníváte se, že je správné, když mladiství mají sníženou sazbu trestu?**“, které uvádíme v tabulce.

Nižší trestní sazba	
1) Ano	35
2) Ne	53
3) Nevím	12

Mládež ve svých výpovědích pravděpodobně odráží převažující společenské mínění, které požaduje výraznější postihy pachatelů trestné činnosti. Více než polovina se domnívá, že nižší sazba není žádoucí, 12 % o tom není informováno. Vzhledem k tomu, že předcházející otázky prokázaly určité problémy v právním vědomí dotázaných, nás dále zajímalo odkud převážně mládež získává informace o svých právech a povinnostech. Přehled odpovědí uvádíme v následující tabulce.

Odkud získává informace	Ano	Zčásti	Ne
a)od rodičů	27	60	13
b)ve škole	35	50	15
c)z tisku	28	55	17
d)z televize	33	56	11
d)z diskusí z kamarády	14	43	43
e)z četby	17	33	50

K hlavním zdrojům informací patří škola, televize (okolo třetiny dotázaných), k nejméně přínosným zdrojům patří četba a přátelé.

I když naprostá většina dotázaných uvádí, že má určitou znalost svých práv a povinností, tak tyto znalosti za dostatečné považuje u práv pouze 9 % a u povinností 12 % respondentů.

Znalosti	práva	povinnosti
a) ano, rozhodně	9	12
b) spíše ano	40	53
c) spíše ne	40	26
d) rozhodně ne	8	5

Poznámka: *Dopočet do 100 % tvoří ti, kteří neodpověděli.*

Dále nás zajímalo, zda respondenti osobně pijí alkohol, nebo kouří marihuanu. Přehled odpovědí uvádí následující tabulky.

Jak často a jaký druh alkoholu pijete?	téměř denně	3-4 x týd.	1-2 x týd.	méně často	jen občas	vůbec ne
a) pivo	7	8	18	14	26	0
b) víno	2	2	8	21	36	0
c) tvrdý alkohol	1	3	8	17	35	0

Poznámka: *Dopočet do 100 % tvoří ti, kteří neodpověděli.*

Okolo šestiny respondentů pravděpodobně požívá alkohol častěji, než je ze zdravotního hlediska žádoucí i u osob dospělých. Uvážíme - li, že respondenti jsou v naprosté většině případů nedospělí, dokazují naše údaje vysokou společenskou toleranci požívání alkoholu nezletilou mládeží.

Kouřil jste marihuanu v posledních 12 měsících?	
a) ne, nikdy bych ji nekouřil	54
b) ne, nebyla mi nabídnuta	7
c) ano, jednou	13
d) ano, vícekrát	24

Poznámka: *Dopočet do 100 % tvoří ti, kteří neodpověděli.*

Za zarážející považujeme skutečnost, že zatímco žádný z dotázaných neuvedl, že alkohol vůbec nepije, každý čtvrtý mladý člověk z našeho výzkumu uvedl, že kouřil marihuanu. To svědčí zřejmě o tom, že mládež i společnost je vůči alkoholu a kouření marihuany velice tolerantní.

Rovněž jsme se mladých lidí zeptali na to, zda se zajímají o bojová umění. Z analýzy vyplynulo, že o bojová umění se aktivně zajímá asi 1/4 dotázaných. Podrobnější přehled odpovědí respondentů viz tabulka.

Zajímají Vás bojová umění?	
jen pasivně (sleduji filmy a pod.)	36
ano, trochu to zkouším	15
ano, trénuji, cvičím	10
ne	39

10) Závěry a doporučení

Téměř polovina respondentů udává dobrý životní pocit, zdrojem problémů je škola (40 %), problémy doma (31 %), zdraví a partnerské vztahy (po 25 % dotázaných). Vysoký podíl problémů ve škole je varující. Nejsilnější pocit bezpečí a jistoty mají respondenti v místě svého bydliště a v okresním městě a naopak nejméně bezpečně se cítí v Praze.

K nejvíce preferovaným zásadám, které mládeži v současném životě nejvíce vyhovují, patří zásada rovnosti a odpovědnost za budoucnost dětí a vnuků.

Respondenti se nejčastěji setkávají s tím, že nezletilí požívají nezřízeně alkohol, kouří, okolo dvou pětín se setkává s požíváním drog, vandalismem, výtržnictvím rómské mládeže a neslušným chováním dětí vůči starším občanům. Okolo 30 % dotázaných uvádí, že se setkává s výtržnictvím skinheads, krádežemi dětí, nevázaným sexuálním chováním mladých lidí. Okolo tří pětín respondentů má kamarády, nebo spolužáky, kteří často kouří marihuanu, zhruba polovina udává, že jejich kamarádi a spolužáci jsou opilí alespoň 2 - 3 krát týdně, nebo se dopouštějí drobných krádeží, nebo že mají násilnickou povahu.

Relativně méně respondentů zná kamaráda nebo spolužáka, který by ukradl něco cennějšího, dopustil se trestného činu, nebo bral tvrdé drogy.

K nejčastějším příčinám kriminality mládeže respondenti řadí zejména to, že mladí lidé tráví svůj volný čas v hospodách, na ulici, špatný vliv společenské atmosféry, špatný příklad dospělých a špatnou práci soudů, fetišizaci peněz a úspěchu a v neposlední řadě i to, že policie se bojí zasáhnout a také to, že mladí lidé nemají často životní a pracovní perspektivy. Za důležité považujeme, že na negativní vliv školy poukazuje nejmenší podíl respondentů.

Nejčastěji se cítí mladí lidé ohroženi takovým druhem zločinnosti, který je spojen s krádežemi motocyklů a kol a ublížením na zdraví (okolo 60 %). Relativně nejméně pak se cítí ohroženi vydíráním a organizovaným zločinem a zčásti ublížením na zdraví .

Mládež, nebo její příbuzní se nejčastěji stávají obětí kapesních krádeží a krádeží aut, kol a motorek (okolo 30 % respondentů). Skutečnost, že nejméně každý osmý dospívající má bezprostřední či zprostředkovanou zkušenost s ohrožením i závažnější trestnou činností by měla být důvodem k zamyšlení nad formami primární a sekundární prevence, jejich účinností i stavem zločinnosti v ČR.

Oznámit policii skutečnost, že se stali obětí trestného činu, se rozhodlo pouze 8 % mladých lidí a podle názoru dotázaných jen necelá třetina jejich rodičů.

Téměř 2/3 respondentů, nebo členů jejich rodin (62%) učinily nějaké opatření pro svou bezpečnost učinily. Mladí lidé a členové jejich rodin ovšem preferují pro zajištění své bezpečnosti pasívní opatření. Pouze více než 1/10 si na svou bezpečnost pořídila aktivní prostředek - střelnou zbraň nebo plynovou pistoli. Ještě méně pak navštěvuje kurzy sebeobrany.

Devět mladých lidí z deseti by přísněji než dosud trestalo zejména týrání dětí, zvířat a prodej drog dětem. Více než polovina dotázaných navrhuje zpřísnění trestů. Tento poznatek potvrzuje skutečnost, že většině mladých lidí vyhovuje v životě zásada, vyjadřující odpovědnost za budoucnost dětí a vnuků, ale i narůstající zločinnost. Na druhé straně je většina dotázaných proto, aby se mírněji než dosud trestalo malování po zdech (sprejeři) a pěstování marihuany pro vlastní potřebu. Tento tolerantní přístup k postihu

těchto činností zřejmě souvisí se současnými potřebami mladých lidí, nějakým způsobem se projevit, odlišit (u marihuany může jít o reflexi jejího rozšíření mezi mládeží).

Většina dotázaných mladých lidí by byla pro zákaz zejména prodeje a užívání měkkých drogy a prostituce. Značná část mladých lidí by v rámci nějakých omezujících limitů řešila násilí v TV a akční filmy, vysílání krváků a hororů v TV, distribuci pornografických materiálů, filmů a časopisů, prodej pistolí, vystřelovacích nožů a boxerů.

Nejčastěji přicházejí mladí lidé do kontaktu s policií jako žadatelé o vydání různých dokladů a jako svědci a poškození. Z hlediska posuzování kriminality mládeže je významné, že 5 % respondentů udalo, že ke kontaktu došlo na základě toho, že byli obviněni z trestné činnosti, 16 % dotázaných mělo problémy z důvodů spáchání přestupku či přečinu. Z hlediska prevence negativních jevů a kriminality je možno považovat 8 % respondentů, kteří udávají, že absolvovali přednášku ke kriminalitě, za poměrně malý podíl.

Ve vztahu k policii si mladí lidé dosti často stěžují na neochotu, nezáměr, neschopnost, ignoranci, ale i dlouhé čekání i aroganci a agresivitu v chování policistů. Policie by měla být podle respondentů na místech, kde může dojít k páčání trestné činnosti a aby na zavolání přijela co nejdříve. Malá pozornost je věnována úloze policie v prevenci kriminality (aby policie chodila do škol a vysvětlovala dětem a mládeži problémy s kriminalitou).

Podle našeho výzkumu nemusí být právní vědomí mládeže na dostatečné úrovni (k hlavním zdrojům informací patří škola, televize).

V oblasti primární prevence je cílem působit na děti a mládež ve smyslu zvyšování morální, právní a občanské odpovědnosti jedinců. Jde o realizaci celé řady aktivit, např.:

- vedení kampaní zaměřených na informování veřejnosti tak, aby si mladí lidé uvědomili nebezpečnost kriminálního jednání jako negativního společenského jevu a současně, aby dostali informace o možnostech jeho řešení, sebeobrany. Na tomto místě by policie s pomocí sdělovacích prostředků, škol a podobně měla zviditelnit svou práci, poukazovat na svoje úspěchy i neúspěchy, perspektivní směry činnosti, informovat o

možnostech ochrany majetku a osob, realizovat preventivní akce (přednášky pro školy a podobně). Podobné preventivní služby by měly poskytovat i další městské instituce (protidrogová prevence, problematika šikany na školách,školení dětí a školských pracovníků, peer programy pro děti a mládež). K těmto úkolem lze přizvat nestátní subjekty.

- vytvářením potřebného prostoru pro pozitivní seberealizaci dětí a mládeže především v oblasti volného času.

- efektivním poradenským servisem pro děti a mládež občany a to především v oblasti sociálních, psychologických, psychiatrických a právních služeb, včetně rozšiřování činnosti linek důvěry o krizová centra atd..

Příloha č.1 Popis výběrového souboru

Výběrový soubor tvoří 1985 respondentů: studentů SŠ a učňů s doplňkem žáků ZŠ (vzorek učňů byl po dohodě se zadavatelem posílen, vzhledem k čemuž se poněkud zvýšilo zastoupení chlapců, jejichž podíl činí 58 %). Sběr dat byl uskutečněn na přelomu listopadu a prosince 1997, proporcionálně v regionech Praha, Ústí nad Labem, Kladno, Chrudim.

Studujete:	
a) gymnasium	24
b) střední odbornou školu	22
c) střední odborné učiliště	41
d) základní škola	11
e) jiná napíšte	1

Pozn.: dopočet do 100 % tvoří ti, kteří neodpověděli.

Složení výběrového souboru odpovídá i věková skladba (zahrnuje i studenty klasických gymnázií a malý podíl studentů v nástavbovém studiu):

Věk (počet let):	
13	2
14	5
15	18
16	25
17	28
18	15
19	3
20	1

Pozn.: dopočet do 100 % tvoří ti, kteří neodpověděli.

Tři čtvrtiny respondentů žijí v úplné rodině.

Žijete v rodině, kterou tvoří:	% odpovědí
a) rodiče, Vy a event.sourozenci	73
b) matka, Vy a event. sourozenci	16
c) otec, Vy a event. sourozenci	2
d) prarodiče a Vy	2

Pozn.: dopočet do 100 % tvoří ti, kteří neodpověděli.

Životní úroveň rodin respondentů je posuzována poměrně příznivě, negativně ji hodnotí jen 8 % dotázaných

Životní úroveň domácnosti ve které žijete je	
dobrá	57
spíše dobrá	32
spíše špatná	7
špatná	1

Pozn.: dopočet do 100 % tvoří ti, kteří neodpověděli.

Zastoupení respondentů dle velikosti obce dokladuje následující tabulka.

Velikost obce (bydlí v obci):	
a) v obci do 500 obyvatel	8
b) v obci do 2000 obyvatel	10
c) v obci do 10000 obyvatel	12
d) v obci do 20000 obyvatel	6
e) více obyvatel než 20 000	43
f) V Praze	17

Pozn.: dopočet do 100 % tvoří ti, kteří neodpověděli.